

Gesprek met Mevrouw H. M. H. Willinge Gratama-Oudemans:

“We mogen nooit vergeten hoeveel tijd, werk en liefde mensen van toen, in het bos hebben gestoken”

“Houtproductie en natuur vormen geen tegenstelling, maar gaan samen! Het tegenovergestelde wordt ons vaak opgedrongen maar het is niet waar”. Mevrouw J. M. H. Willinge Gratama-Oudemans, is duidelijk in haar uitspraak. “Wij mogen niet zeggen: “Laat 't bos maar aan zijn lot over en doe de exoten er uit”. Onze veelzijdige doelstelling – houtbeheer, productie en vegetatiekunde – staat dat niet toe”.

De beheerster van landgoed Schovenhorst in Putten, daar geboren en opgegroeid en nu in de voetsporen van haar vaderen, is als de majestueuze stammen van haar fraaie landgoed, diep geworteld in de bosbouw. Zij kijkt terug naar 1848 toen haar overgrootvader mr. J. H. Schober, op een publieke veiling hier en daar voor een gulden per hectare, heidegrond kocht onder Putten. Hij noemde het “Schovenhorst”. De grootvader van de beheerster volgde hem als schoon-

“Houtproductie is natuurbehoud.”

zoon op. Zij legden met hun handen, schep voor schep, stammetje voor stammetje, de basis voor het landgoed. “De mensen van toen hebben zoveel tijd, zoveel werk en zoveel liefde gestoken in hun bos, dat we het nooit mogen vergeten”.

Zij zegt later, als wij met haar spreken: “Ik heb zeer veel respect voor de vorige generaties. Nu is het mijn taak iets bij te dragen. Ik doe het op mijn manier. Ik wil proberen alles zo goed mogelijk over te dragen naar de volgende generaties. Zij zullen mij wel weer beoordelen op mijn prestaties”. *Bosbouw en natuur zijn beide zaken op lange termijn.* Wat zij te zijner tijd wil overdragen is een uitermate fraai landgoed. Bezoekers zijn er welkom. Zij kunnen er doorheen wandelen, bomen bekijken en bewonderen en de onuitsprekelijke sfeer van het bos inademen. Zij zullen echter op Schovenhorst méér aantreffen: het lijkt op een intieme verzameling van bomen en struiken, samengebracht in een klein en groot pinetum en een arboretum, een museum waarin oude en jonge bomen, verleden en toekomst een voorname rol spelen. Daarnaast is er het parkbos van nog eens 150 ha, opengesteld voor het publiek, alwaar het samengaan van natuur en houtproductie in de praktijk wordt gebracht. Ook vinden zij er een centrum waar allen die zich in de bosbouw willen verdiepen, informatie vinden.

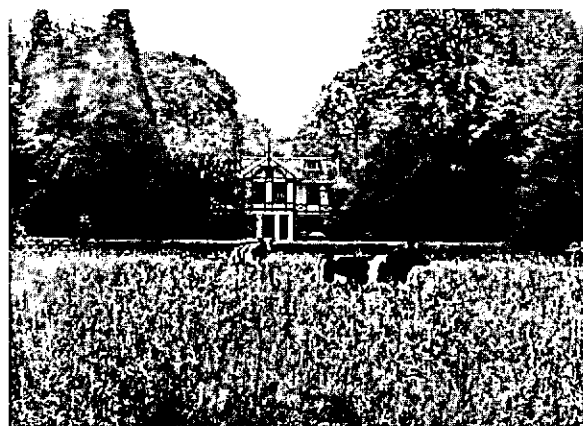
De familie heeft veel meer gedaan dan hout produceren. Zij heeft een diepere zin gegeven aan het bestaan van een landgoed. “Schovenhorst” levert een belangrijke bijdrage aan boseducatie en boswetenschap. Het landgoed zelf, is een belangrijke schakel in de gevarieerdheid van het Nederlandse landschap. De bewoners hebben er enkele fraaie scheppingen achtergelaten. Genoemd zijn al de pineta en het arboretum. Verder zijn er onder meer het Josinapark en het Drie-Continente-bos, een jong boscomplex met naald- en loofhoutsoorten afkomstig van Europa, Noord-Amerika en Azië. De eigenaars, bosbouwkunstenaars, zijn inventief geweest. Zij hebben het aangedurfd te experimenteren, ook te zoeken naar de sterke, productieve stam, op de juiste bodem. “We mogen niet vergeten, dat we eigenlijk nu pas uit dat experimenteel stadium geraken”, voegt mevrouw Willinge Gratama er aan toe. Omstreeks de eeuwwisseling is er veel hout

Een groot en klein pinetum en een arboretum: De Schovenhorst is een bosmuseum.

geplant. Nu pas, na 85 jaar, weten we een beetje waar we aan toe zijn met het toen geplante hout.

Mevrouw Willinge Gratama geeft in het gesprek, dat wij met haar mochten voeren, helder aan waarom de particuliere bosbouwer zijn productiebos niet kan loslaten: "Hij moet zijn bos financieel zodanig onderhouden, dat er winst moet worden gemaakt om "uit te komen". Er wordt in een particulier bosbezit op dezelfde manier gewerkt als een boer op zijn boerderij. In een gezonde economie behoort het streven te zijn gericht op een rondkomen op eigen kracht. Waar sprake is van overheids- of semi-overheidsbosbouw is de drang tot het "rondkomen op eigen benen" niet of nauwelijks aanwezig". Zij zegt zich goed te kunnen vinden in mo-

De Schovenhorst en de gevarieerdheid van het landschap.

derne opvattingen. Het is duidelijk dat werktijdverkorting een grote druk op het bos tot gevolg kan hebben. Maar waarom zou het productiebos die druk niet kunnen opvangen? "Tegenstrijdigheden behoren te worden opgelost en niet tegen elkaar te worden uitgespeeld". Haar gevoelens zijn goed terug te vinden in een door haar aangehaalde doelstelling van het particulier bosbezit: "Handhaving en bevordering van de gevarieerdheid". Toch, bij alle moderne ideeën, moet men volgens haar aan één ding denken: "De dinosaurussen nooit van meer te uitgestorven. Het leven op aarde wordt gekenmerkt door veranderingen. Men doet de schepping te kort door dat niet te aanvaarden. Maar: "Houtproductie zal altijd nodig zijn".

Zij kan zich volledig vinden in een onlangs opgesteld bezwaarschrift naar aanleiding van het Meerjarenplan Bosbouw. Gebieden waar hout wordt geteeld en waar na een groot aantal jaren zich forse bomen ontwikkeld hebben, spreken het publiek aan. De flora en fauna hebben er een grote kans gekregen zich te ontwikkelen. De indruk kan worden gewekt, dat dit bos van iedereen is; dat het de gemeenschap toebehoort. Deze realiteit is er de oorzaak van dat de houtproductie in Nederland niet ernstig wordt genomen. Als bomen oogstrijp zijn geworden, levert het kappen bij het publiek wrevel op. Het bezwaarschrift geeft dan aan: "Vergeeten wordt dat het betreffende bos vanwege zijn natuur vele tientallen jaren heeft gediend voor de recreatie van een niet gering aantal mensen; dat het bos na 75 à 100 jaar kaprijp is geworden en moet worden geoogst op dezelfde manier als jaarlijks in augustus het graan van de boer. Het dringt niet tot de mensen door, dat na het kappen weer jong bos wordt aangeplant dat opnieuw gedurende vele jaren voor recreatie beschikbaar komt".

Mevrouw Willinge Gratama sluit zich aan bij de stelling, dat het Meerjarenplan Bosbouw meer nadruk moet leggen op het grote nut van het particulier bosbe-

Hier hebben bosbouwkunstenaars gewerkt.

zit, ook wegens de gevarieerdheid ervan. "Helaas moet jaarlijks worden geconstateerd, dat het particulier bosbezit afneemt en het bezit van de staat (Staatsbosbeheer en dat van de gesubsidieerde natuurbeschermingsorganisaties: provinciale landschappen en Natuurmonumenten) toeneemt. Tot behoud en bevordering van een evenwichtige verhouding in de organisatie van het bosbeheer, zijn van overheidswege tot nu toe geen zoden aan de dijk zettende maatregelen getroffen om het verkleinen van het particulier bosbezit tegen te gaan. Met name op het gebied van vererving, schenking en subsidiëring zal op korte termijn een beleid tot stand moeten komen dat er toe leidt, dat de positie van het particulier bosbezit op zijn minst gelijke kansen krijgt", aldus het bezwaarschrift. En als de overheid voornemens is het particulier bosbezit een betere kans te geven, moet diezelfde overheid daarbij afzien van de neiging daartegenover een extra greep op het beheer te verkrijgen.

Voor Schovenhorst geldt, dat de eigenaars niet zijn stiel blijven staan bij het aanplanten van rijtjesbos en het kappen van percelen. Hier zijn pogingen aangewend de gemeenschap te laten profiteren van de fantasierijke wijze waarop een stukje Nederlandse bodem is bewerkt. Een boekje "Landgoed Schovenhorst", een uitgave van de gelijknamige stichting, beschrijft de historie van het landgoed, de natuurlijke gegevens en het ontstaan van het kleine en grote pinetum, het arbore-

tum, het park, de gebouwen waaronder de inmiddels vermaard geworden "Werkstee". De Werkstee is het ontvangcentrum voor een toenemend aantal belangstellenden uit de wetenschap, de praktijk van de bosbouw en de aanverwante studiegebieden van velen, die zich om welke reden ook voor bosbouw interesseren. Voor studenten is er een onderkomen, zodat zij gedurende hun tijd van onderzoek, er enige tijd kunnen verblijven. De Werkstee is bij de viering van het 125-jarig bestaan van Schovenhorst uitgebreid met een informatieruimte waarin op panelen met hout, houtsoorten – waaronder op het landgoed beproefde soorten – zijn samengebracht.

Mevrouw Willinge Gratama is blij met de Bosbouwvereniging. "Het is erg belangrijk dat mensen uit de wetenschap en de praktijk een plaats hebben waar zij hun gedachten kunnen uitwisselen. De open discussies zijn nuttig al botst het daardoor wel eens". Over de kwaliteit van het tijdschrift heeft zij geen klagen al treft zij wel eens artikelen aan waarbij zij denkt: "Al dat getheoretiseer. Zouden die mensen wel eens in het bos komen? Bekijken zij het bos niet teveel van achter hun bureau?" Niettemin vindt zij, dat het gehalte en de kwaliteit van het blad duidelijk vooruit zijn gegaan.

Er is tenslotte nog één wens: misschien zou er nog wat meer gelegenheid moeten komen tot het verkennen van elkaars terreinen.

De Werkstee, centrum van bosstudie.